

Plan for forebygging av
omsorgssvikt og atferdsvansker
hos barn og unge
2023-2026

Stange kommune

Innhold

Innledning	4
Planens bakgrunn og formål.....	5
Mål og strategier for det forebyggende arbeidet	7
Begrepsavklaringer	8
Omsorgssvikt.....	8
Atferdsvansker.....	8
Forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker.....	9
Særskilt sårbarhet	9
Status og utfordringer i Stange	10
Levekårsforhold og helse.....	10
Lavinntekt og boforhold.....	10
Psykisk helse	10
Utdanning	11
Barnehage.....	11
Grunnskolen	11
Spesialundervisning	11
Trivsel.....	11
Skolefravær.....	12
Gjennomføring	12
Barnevern	13
Organisering og fordeling av det forebyggende arbeidet	14
Kommunens forebyggende ansvar	14
Barnehage og skole	14
Helsestasjons- og skolehelsetjenesten	15
Stangehjelpa	15
SLT-koordinator	16
Barneverntjenesten	16
Flyktningetjenesten	17

NAV	17
Kultur	17
Ungdomsordinator.....	18
Barnekoordinator	18
Andre arenaer for forebygging	19
Innsatsområder i det forebyggende arbeidet.....	19
Tidlig innsats	19
Tverrfaglig samarbeid	20
Struktur for tverrfaglig samarbeid i Stange kommune	23
Implementering av planen	25
Kildehenvisning	27

Innledning

En god barndom varer livet ut. Opplevelser og erfaringer i barndommen har betydning for hvordan vi mestrer livene våre videre. Belastninger i barndommen gir høyere risiko for flere negative utfall for helse og livskvalitet senere i livet. En rekke faktorer spiller inn på hvor god barndom hver enkelt får og hvor godt fundamentet blir som skal bære dem gjennom resten av livet. Jo tidligere man blir oppmerksomme på disse faktorene, jo bedre forutsetninger for en trygg og god oppvekst, og desto færre mennesker vil få behov for helsetjenester og sosialstønad i fremtiden (Helsedirektoratet, folkehelse i et livsløpsperspektiv).

Trygge voksne, nære relasjoner, følelse av tilhørighet og tillit, samt gode barnehager og skoler er noen av de viktigste elementene for å gi barn og unge en god oppvekst. De aller fleste barn har det slik. De trives i barnehagen og på skolen, opplever mestring og har trygge og stabile hjemmeforhold. De er fornøyde med foreldrene sine og de har gode venner. De føler trygghet i eget nærmiljø, og de har fritidsaktiviteter de deltar i. Alt dette bidrar til å gjøre dem rustet til å møte utfordringer og hindringer på veien videre (Statsforvalteren i Innlandet).

Ifølge Folkehelseinstituttets oppvekstprofil er følgende forhold sentrale for at barn og unge skal ha en god oppvekst:

- At barn og unge føler tilhørighet og trygghet i familien, blant venner og i nærmiljøet.
- At barn og unge får god tilknytning til skole og etter hvert arbeidsliv.
- At barn og unge har god psykisk og fysisk helse.
- At barn og unge med innvandrerbakgrunn har de samme mulighetene som andre jevnaldrende.
- At familiens økonomi er trygg og forutsigbar og at familiens levekår er gode.

Det å fremme en god oppvekst er en oppgave som flere sektorer har ansvar for og må samarbeide om. Tverrfaglig samarbeid er viktig fordi barn lever livet sitt i en

sammenheng, der forhold i hjemmet, på skole og på fritiden påvirker hverandre gjensidig. Dette betyr at alle som jobber med barn og unge må snakke sammen og samkjøre innsatsen for å gi barn en god oppvekst (Kommuneplanens samfunnsdel 2023 - 2035)

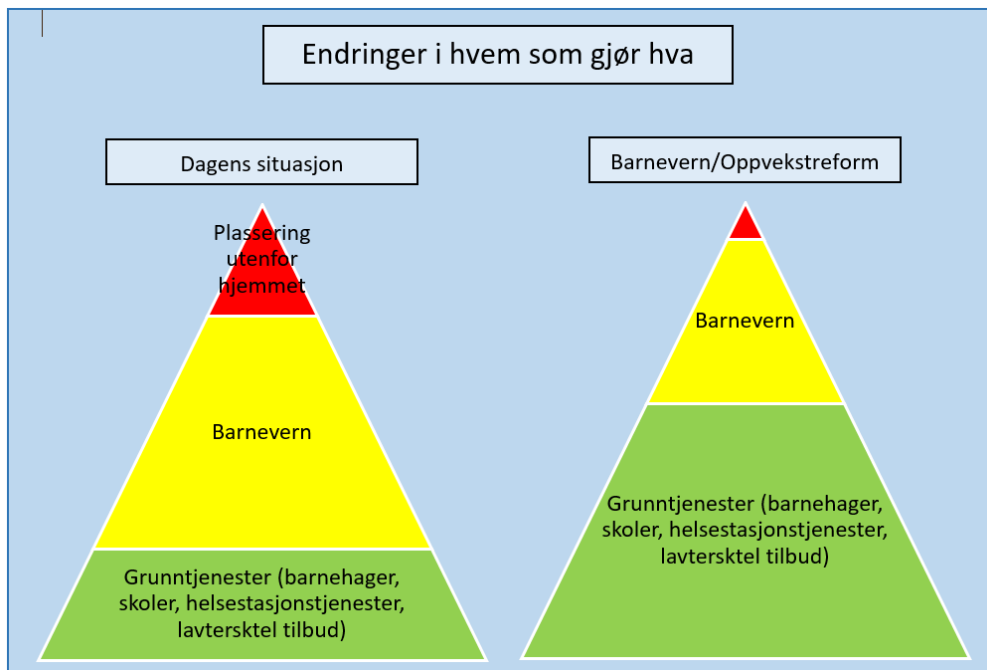
Planens bakgrunn og formål

Barnevernsreformen trådte i kraft 01.01.2022, og har som mål å styrke arbeid med forebygging og tidlig innsats i hele oppvekstreformen. Barnevernloven § 15-1 tydeliggjør kommunens ansvar for å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker hos barn og unge:

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsvansker. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.

Kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid etter første ledd. Planen skal beskrive hva som er målene for arbeidet, hvordan arbeidet skal organiseres og fordeles mellom etatene i kommunen, og hvordan etatene skal samarbeide.

Tidlig innsats er en investering i innbyggernes velferd som kan spare kommunen for mer inngripende og kostbare tiltak senere. Barnevernsreformen skal sikre at kommunen styrker arbeidet med tidlig innsats og forebygging og hjelpen skal bli bedre tilpasset det enkelte barn og familiers behov. Målene i reformen blir kun oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Derfor blir denne reformen også omtalt som en oppvekstreform.

Planen for forebyggende arbeid av omsorgssvikt og atferdsproblemer beskriver Stange kommunes forebyggende arbeid på området og gjør rede for:

- Målene for arbeidet
- Hvordan arbeidet skal organiseres og fordeles mellom etatene i kommunen
- Hvordan etatene skal samarbeide

Barn og unges rett til å bli hørt og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn og unge. Dette følger av Grunnloven §104, Barnekonvensjon art. 3 og 12 og Forvaltningsloven § 17.

Planen skal være retningsgivende for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker og skal danne grunnlag for helhetlig tenkning, prioriteringer og strategier.

Arbeidsgruppa som har utarbeidet planen har bestått av representanter fra stab oppvekst, skole, barnehage, helsestasjonen, barnevern, fysio/ergo for barn, PPA (Psykologisk pedagogisk avdeling), SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) samt tillitsvalgte for Utdanningsforbundet og Fagforbundet.

Mål og strategier for det forebyggende arbeidet

Statlige mål for oppvekstreformen og Stange kommunes mål og strategier er lagt til grunn for denne handlingsplanen.

Den overordnede målsetningen i Stange kommune er å gi barn og unge gode lærings- og oppvekstmiljø. Den overordnede målsetningen skal ivaretas i et inkluderende lek- og læringsmiljø, der barnets/elevens beste alltid skal være et grunnleggende hensyn og med en grunntanke om at alle barn lærer med rett hjelp og støtte.

Det overordnede målet med barnevernsreformen er at flere utsatte barn, unge og deres familier skal få den hjelpen de trenger, når de trenger den. Det innebærer at:

1. Kommunene skal styrke arbeidet med tidlig innsats og forebygging
2. Hjelpen skal bli bedre tilpasset barn og familiers behov
3. Rettsikkerheten til barn og familier skal bli godt ivaretatt
4. Ressursbruken og oppgaveløsningen i barnevernet skal bli mer effektiv

Forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker hos barn og unge forutsetter at:

- **Barn og unge har trygge oppvekstvilkår.**
- **Laget rundt barn og unge har kompetanse til å oppdage særskilt sårbare barn, forebygge, avdekke og håndtere omsorgssvikt og atferdsvansker.**

Begrepsavklaringer

Omsorgssvikt

Barn og unge har rett til en oppvekst med trygge rammer, men ikke alle voksne klarer å gi den omsorgen, tryggheten og sikkerheten som barn og unge trenger. Omsorgssvikt er en vedvarende manglende evne eller vilje hos omsorgspersonene til å møte barnets grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske og/eller medisinske behov (Helsedirektoratet, 2017).

Omsorgssvikt kan utarte på ulike måter (Bufdir):

- Når barn og unge ikke får dekket sine fysiske, psykiske eller følelsesmessige behov, og barnet får ikke den omsorgen og beskyttelsen den trenger hjemme.
- Foreldrenes egne utfordringer, som for eksempel psykiske vansker, rusmisbruk, kriminalitet, fører til at barnet settes i en situasjon preget av vanskjøtsel.
- Foreldrene utsetter barnet for psykisk mishandling, forgriper seg seksuelt på eget barn, eller lar andre voksne forgripe seg på barnet.
- Foreldrene mestrer ikke barn med særskilte behov. Barn kan også utvikle eget rusmisbruk eller andre vansker som gjør at det blir for krevende for foreldrene å ta godt nok vare på dem.

Atferdsvansker

Atferdsvansker kan defineres som atferd som over tid preges av et mønster av antisosiale handlinger i hjem, skole/barnehage og nærmiljø. Det dreier seg om i hvor stor grad barnets atferd bryter med gjeldende regler, normer og forventninger i samfunnet (Ogden, 2009).

Atferdsproblemer kan utgjøre en utfordring for det enkelte barn, familien og samfunnet rundt (Berg, mfl., 2020). Vi forstår atferd som et språk. Som voksne må vi søke å forstå hva som ligger bak uttrykket og handlingene, samt hva som kan virke opprettholdende på atferden.

«Ved et skifte i forståelsen får vi svar som ikke ensidig handler om diagnoser, individuelle egenskaper og voksnes negative definisjoner av enkeltelever, men får oss til å stille spørsmål ved ledelse, kultur, klasseledelse, læringsaktiviteter og kvaliteter i de relasjoner som eleven har eller ikke har» (Handlingsplan for trygt og godt skolemiljø)

I Stange kommune er vår grunnleggende forståelse at alle barn gjør rett når de kan (Greene, Ross 2011).

Forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker

Forebygging rettet mot barn og unge handler først og fremst om å legge til rette for et godt oppvekstmiljø for alle. Dette handler både om informasjons- og holdningsarbeid, samt konkret arbeid for å sikre gode omsorgspersoner, gode barnehager og skoler og skape gode, trygge lokalsamfunn.

Vi skiller forebyggende arbeid i tre ulike nivåer:

Universell forebygging omfatter innsats rettet mot hele befolkningsgrupper (for eksempel alle barn og unge) uten at en har identifisert individer eller grupper med forhøyet risiko.

Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer. Tiltakene her skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre.

Indikativ forebygging er tiltak rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer.

Felles for de to siste nivåene handler om bruk av ulike data for å identifisere hvem som kan ligge i målgruppen.

Særskilt sårbarhet

Alle barn og unge kan være sårbare i kortere eller lengre perioder i livet, spesielt når en har utfordrende livssituasjoner og relasjoner. Når barn og unge er i en sårbar situasjon, er det viktig at voksne gjenkjenner og forstår, og ikke gjør sårbarhet til et stigmatiserende personlighetskarakterstikk.

Ansatte i barnehager og skoler må kjenne til faktorer som kan øke sårbarheten hos barn og unge. Disse faktorene blir ifølge Utdanningsdirektoratet oftest delt opp i sårbarhetsfaktorer knyttet til:

- Det individuelle (som sykdom, diagnoser, temperament og språkvansker)
- Familie (som omsorgssvikt, psykisk sykdom, samlivsbrudd, rus og høyt konfliktnivå)
- Jevnaldrende (som krenkelser, utfordring i å etablere og bli i stabile vennerelasjoner)
- Miljøet (som fattigdom, kriminalitet, mangel på sosialt nettverk)

Status og utfordringer i Stange

Levekårsforhold og helse

Oppvekst og levekårsforhold er viktige påvirkningsfaktorer for helse, livskvalitet og framtidsutsikter og sier noe om hvordan det er å vokse opp i kommunen.

Oversiktdokument Folkehelse 2023 sier noe om hvordan dette ser ut i Stange kommune og gir et bilde av risikofaktorer kommunen må være oppmerksom på i det forebyggende arbeidet (se vedlegg). Ved å ha kunnskap om risikofaktorer, deres omfang, hvem som rammes og hvordan, vil kommunen bli bedre rustet til å legge til rette for at flest mulig barn og unge skal vokse opp under best mulige oppvekstvilkår.

Helse handler om mer enn fravær av sykdom og det å redusere risikofaktorer. Helse skapes der vi bor, arbeider, lever og leker. Sentralt er tilhørighet, likeverd og det å finne mening i det en gjør, både i arbeid og fritid. Helse handler om å ha overskudd til å mestre hverdagens oppgaver og påkjenninger, og å ha rom for å ta beslutninger i eget liv (Fugelli, 2004).

Lavinntekt og boforhold

Lavinntekt og dårlige boforhold er en risikofaktor for utenforskap. Muligheten for å delta i organiserte kultur- og fritidsaktiviteter er relatert til familiens økonomi. I Stange er andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt, høyere enn fylket og landsnitt. Omregnet i faktisk antall er det 576 barn som lever i lavinntektshusholdninger i Stange.

Psykisk helse

I Stange kommune har vi Stangehjelpa, et lavterskeltilbud for rus og psykisk helse for alle innbyggere. Oversiktsdokument folkehelse for Stange kommune (2023) viser til at psykiske helseplager blant ungdom og voksne ser ut til å være i økning. Tall fra Stangehjelpa viser en økning i antall henvendelser for voksne. Foreldres psykiske helse er en viktig sårbarhetsfaktor for barn og unge.

For Innsatsteam barn og unge har antall henvendelser vært stabilt, men med en tydelig tendens til at det nå jobbes lengre med saker på grunn av økende alvorlighetsgrad og kompleksitet.

Statistikk fra Sykehuset Innlandet v/BUP Hamar viser en sterk økning i antall henvisninger i Hamarregionen. I 2017 utgjorde minst 4,0% av henvisningene mistanke om hyperkinetisk (ADHD) mot minst 23% av henvisningene i 2022. Andel barn som fikk diagnosen ADHD av totalt antall henviste anslås i 2019 til ca. 4,8 %, mens i 2022 anslås

samme andel til ca. 8,7 %. Forskningen antar at normalt sett har ca. 5 % i barnebefolkningen diagnosen ADHD. Økningen i tallene fra vår region gir et bilde av et individrettet fokus som vi ønsker å endre på.

Utdanning

Det er en sammenheng mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse. Jo høyere utdanning, jo bedre inntekt og bedre forutsetninger for god helse.

Barnehage

Barnehagen er en viktig arena for tidlig språkopplæring som er viktig for å lykkes videre med grunnskole, ungdomsskole og senere videregående. Andelen barn i 1-5 års alder med barnehageplass i Stange var 96 % i 2022. Tall fra IMDI (2022) viser at minoritetsspråklige barn starter i barnehagen senere enn ikke-minoritetsspråklige, men at forskjellen likevel er mindre enn for få år siden.

Grunnskolen

Læringsresultatene totalt sett viser en god læringsprogresjon for elevene i Stangeskolen. Dette er av stor betydning når vi vet at det er klar sammenheng mellom resultatene i grunnskolen og gjennomføring av videregående skole.

Spesialundervisning

Det er et nasjonalt mål at flere elever skal få bedre utbytte av den ordinære opplæringen, slik at behovet for spesialundervisning går ned. Stange kommune har over lang tid ligget stabilt under det nasjonale snittet når det kommer til andel elever med spesialundervisning. Tilstandsrapporten for 2022 viser en økning fra 4,09 % skoleåret 19/20 til 6,33 % i 22/23. Dette er en vesentlig økning som vi ønsker å snu.

Trivsel

Resultatene fra Elevundersøkelsen og Ungdataundersøkelsen tyder på at Stangeskolen har lykkes med å skape et læringsmiljø som oppleves som positivt av det store flertallet av elevene. Likevel er det flere elever i Stangeskolen som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Fra forskning vet vi at det å bli utsatt for krenkelser over tid vil påvirke elevens helse. Mobbing kan få alvorlige, negative konsekvenser både for elevens psykiske og somatiske helse, skoleprestasjoner, skolefravær og sosialt samspill med andre.

Skolefravær

Tilstandsrapporten for skole 2022 viser at den samlede fraværsprosenten for elevene i Stangeskolen har økt i løpet av disse tre årene. Langvarig skolefravær, uansett årsak, krever oppfølging fra skolen. Når det gjelder saker som handler om ufrivillig skolefravær, er det avgjørende at laget rundt eleven bistår skolene for å sikre riktig kompetanse og sammenheng i oppfølging.

Gjennomføring

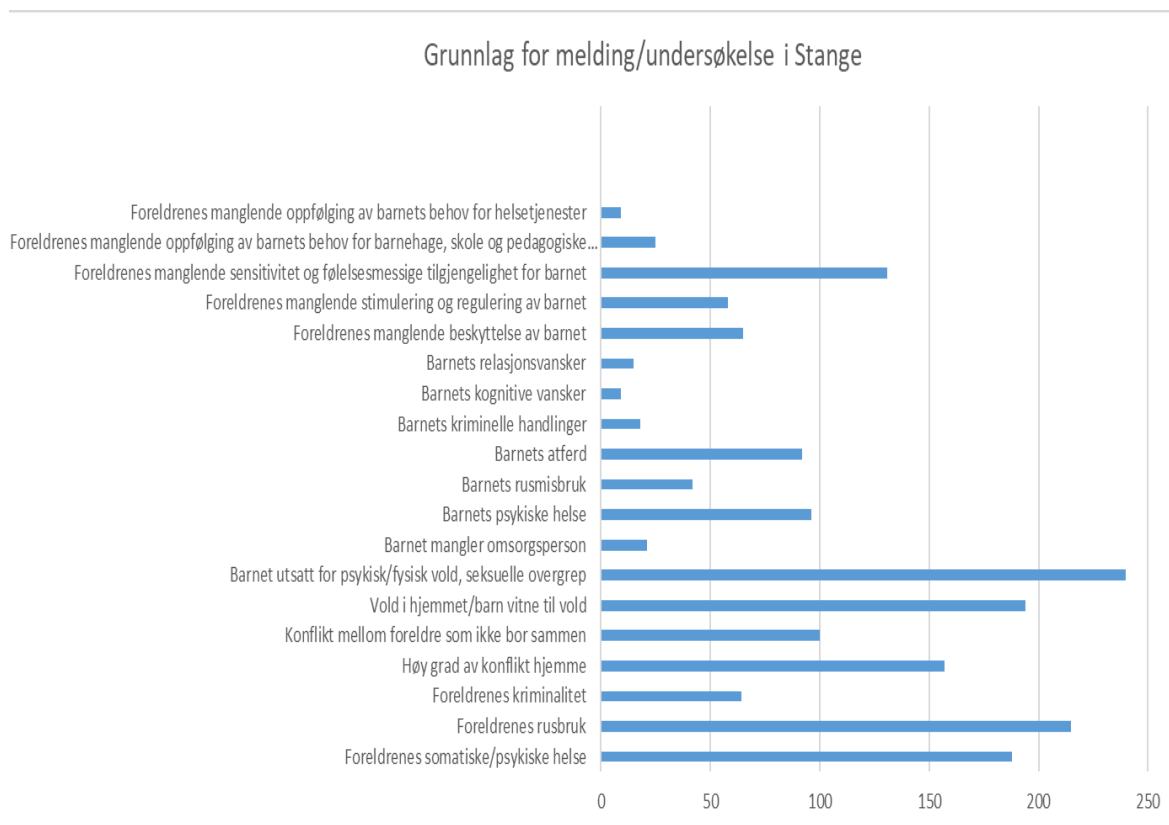
Frafall i videregående opplæring reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet, øker risikoen for uføretrygd og gir dårligere levekår og helse. Siden 2010 har andelen elever bosatt i Stange som fullfører videregående opplæring gradvis gått opp. For 2016-2022 kullene sammenslått, var andelen som gjennomførte videregående opplæring innenfor fem-/seksårsgrensen 81,8 % (SSB).

Barnevern

Tilstandsrapporter fra perioden 2018-2023 viser at antall barn som ikke kan bo hjemme er økende. Gode forebyggende tiltak må derfor være effektive og virkningsfulle for å snu denne trenden.

Tabellen under viser grunnlag for bekymringsmeldingene som ble sendt til barneverntjenesten fra 2019 - 2023. Denne viser at det i hovedsak er bekymringer knyttet til barn som er vitne til vold, utsatt for vold og overgrep, konflikt i hjemmet, samt foreldrenes rusbruk og psykiske helse som meldes. For Stange kommune er det dermed viktig å prioritere tiltak som er rettet mot foreldregruppa i form av foreldreveiledning og foreldrekurs, samt kompetanseheving blant ansatte i kommunen for å oppdage sårbare barn og unge.

Organisering og fordeling av det forebyggende arbeidet

En god oppvekst kan beskrives som en tilværelse preget av trygg og stabil tilknytning til omsorgspersoner, gode voksenmodeller og velfungerende barnehage, skole og nærmiljø og boforhold (Helsedirektoratet, folkehelse i et livsløpsperspektiv, 2022). Et godt oppvekstmiljø skapes gjennom et tett samspill mellom offentlige aktører, familie, nærmiljø og positive krefter i lokalsamfunnet.

Det kreves en hel landsby for å oppdra et barn (afrikansk ordtak).

Forebyggende arbeid må derfor rettes mot de arenaer hvor barn og unge er og samspillet mellom individet og omgivelsene må sees i sammenheng.

Kommunens forebyggende ansvar

Kommunens forebyggende ansvar er å fremme gode oppvekstvilkår for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsproblemer. I Stange ivaretas det forebyggende arbeidet for barn og unge i Stange av ulike tjenester under tre ulike kommunalområder: *Oppvekst, Kultur og Helse og mestring*.

Denne organiseringen fordrer samarbeid på tvers av de aktuelle tjenester og kommunalområder.

Barnehage og skole

Barnehager og skoler møter alle barn og unge og er dermed unike universelle arenaer for forebyggende arbeid og for å oppdage og hjelpe utsatte barn og unge.

Barnehager skal:

- i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling
- ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller
- forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Skoler skal:

- sørge for at elever og lærlinger utvikler kunnskap, kompetanse og holdninger for å kunne mestre livet og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet
- utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring
- sørge for at opplæringen tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger

Barnehager og skoler skal:

- ha et internt støttesystem der barn og unge som hovedregel ivaretas innenfor prinsippet om inkludering og tilpasset opplæring.
- ha kunnskap til å se barn og unge som er i en vanskelig situasjon og kompetanse til å bistå med rett hjelp og støtte

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjonstilbudet når frem til alle gravide, barn og ungdom og deres foreldre de første leveårene og er dermed på lik linje med barnehage og skole, en universell arena for forebyggende arbeid og for å oppdage og hjelpe utsatte barn og unge.

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten skal:

- fange opp tidlige signaler på mistrivsel, utviklingsavvik og atferdsproblemer
- bidra til godt samspill mellom foreldre og barn
- veilede og støtte foreldre for at de skal oppleve mestring i foreldrerollen
- bidra til at barn og unge får oppfølging og henvises videre ved behov

Stangehjelpa

Stangehjelpa tilbyr lavterskel psykisk helsehjelp til alle i kommunen. Et lett tilgjengelig hjelpetilbud for voksne er også av betydning for barn og unges oppvekst. Stangehjelpa har fra høsten 2023 en egen psykologisk-pedagogisk avdeling for barn og unge som består av Team PPT, Innsatsteam småbarn (0-5 år) og Innsatsteam barn og unge (6-20 år).

Innsatsteamene for småbarn (0-5 år) og barn og unge (6-20 år) skal tilby:

- foreldreveiledning, gruppeveiledning og veiledning ut til elever, lærere og andre viktige voksne i barnehager og skoler.
- individuelle samtaler etter behov.
- samarbeid med barneverntjenesten, helsestasjon og andre sentrale aktører i laget rundt barn og unge.
- tidsbegrenset hjelp direkte i hjemmet ved behov.

Team PPT skal:

- jobbe med organisasjons- og kompetanseheving i barnehage og skole.
- drive sakkyndighetsarbeid der loven krever det.
- samarbeide med innsatsteamene og andre aktuelle aktører i laget rundt barn og unge.
- bistå skoler og barnehager med å sette det allmennpedagogiske og spesialpedagogiske i sammenheng, der målet er inkludering, progresjon og mestring for alle barn.

SLT-koordinator

SLT – koordinator skal sørge for koordinert kunnskap og ressurser mellom politi og relevante kommunale enheter.

SLT – koordinator skal:

- sikre at alle som driver med rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid møtes regelmessig, oppnår felles problemforståelse og samordner sine tiltak
- være et bindeledd mellom nivåene i SLT-modellen.

Barneverntjenesten

Barneverntjenesten skal være kommunens andrelinje, i den forstand at kommunens øvrige instanser som jobber med barn og unge har et viktig ansvar for den forebyggende innsatsen. Dersom dette ikke fører frem, kan barneverntjenesten bistå med hjelpetiltak i familiene i form av foreldrestøtte/veiledning eller andre tiltak for å hindre at barn lever i omsorgssvikt.

Barneverntjenesten skal:

- sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker
- sette inn tiltak direkte mot barnet for å forebygge utenforskap, øke barns mestring og opplevelser, som igjen vil kunne hindre utvikling av større atferdsvansker
- sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse eller utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid.

Flyktingetjenesten

Flyktingetjenesten i Stange kommune har som hovedoppgave å følge opp nyankomne flyktninger. Flyktingetjenesten bistår med å finne bolig, skole og barnehageplass, kartlegge for å sikre et tilpasset kvalifiseringsløp gjennom introduksjonsprogrammet og bistå i kvalifiseringen.

Flyktingetjenesten skal:

- Sikre bosetting og kvalifisering av flyktninger
- Veilede og tilrettelegge for at flyktninger skal delta aktivt i samfunnet.

I tillegg er flyktingetjenesten opptatt av å jobbe forebyggende gjennom ulike aktiviteter, for eksempel:

- Gi råd og veiledning til barn og unge og deres familier
- Bistå familier med klær og utstyr slik at barn kan delta på fritidsaktiviteter

NAV

NAV skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Nav skal:

- gjøre seg kjent med innbyggernes levekår
- ha oppmerksomhet ved trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problemer
- sette inn tiltak som forebygger sosiale problemer i befolkningen

Kultur

Kultur bidrar med en rekke ulike kommunale fritidstilbud tilpasset barn og unge. Stange kulturskole er et kommunalt tilbud om opplæring innenfor musikk, teater og kunst. Kommunen har i tillegg gratis lavterskel tilbud rettet mot ungdom gjennom Stange motorsenter, Stange musikkverksted og Ottestad ungdomshus.

Kultur skal:

- skape møteplasser for barn og unge i Stange
- tilby egne tiltak rettet mot ungdom som sliter med å finne plassen sin
- yte bistand til barn og unge som trenger hjelp til å kunne delta på aktiviteter
- bidra med støttekontakter

- bidra med gratis utlån av fritidsutstyr (BUA)

Ungdomskoordinator

Ungdomskoordinatoren har en overordnet rolle for et helhetlig og forebyggende aktivitetstilbud for ungdom.

Ungdomskoordinator skal:

- utvikle aktivitets - og fritidstilbud i samarbeid med ungdom, skoler, lag og foreninger og lokalt næringsliv
- legge til rette for gode og varierte fritidsarenaer og møteplasser i hele kommunen
- koordinere driften av klubbtilbud og andre aktiviteter.

Barnekoordinator

Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester, har rett til barnekoordinator (pasient – og brukerrettighetsloven § 2-5c).

Barnekoordinatoren skal sørge for:

- koordinering av det samlede tjenestetilbudet
- å ha oversikt over og bidra aktivt til å ivareta kommunens ansvar for nødvendig oppfølging og tilrettelegging for familien og barnet i form av tilbud om eller ytelse av helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester
- at familien og barnet får nødvendig informasjon og helhetlig veiledning om helse- og omsorgstjenestetilbudet
- at familien og barnet får nødvendig informasjon og helhetlig veiledning om andre velferdstjenester og relevante pasient- og brukerorganisasjoner, at familien og barnet gis veiledning i deres kontakt med disse, og at det formildes kontakt eller henvisning videre til slike tjenester eller organisasjoner
- fremdrift i arbeidet med individuell plan

(Veileder, Helsedirektoratet)

Andre arenaer for forebygging

I tillegg til de kommunale arenaene, finnes det eksterne aktører i arbeidet med å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker. Habiliteringstjenesten, Bufetat (statlig barnevern), tannhelsetjenesten og politiet er andre eksempler på viktige forebyggende aktører i dette arbeidet.

Innsatsområder i det forebyggende arbeidet

Tidlig innsats

Til enhver tid er det barn, unge og deres familier som har behov for tiltak og oppfølging fra flere ulike tjenester. Ofte vet vi tidlig hvem disse barna er. Noen vil ha slike behov allerede fra fødselen av, og andre vil få behov for slike tjenester underveis. Dette kan handle om fattigdom, vanskelig bosituasjon, helseproblemer, rus eller vold. Barn og unge kan selv ha utfordringer knyttet til fysisk eller psykisk helse, læring eller språk. Svært ofte er flere av disse forholdene til stede samtidig. De kan utvikles eller forverres over tid og virker sammen.

Dette kan skape risiko for fremtidig utenforskap. Barn og unge som er sosialt ekskludert har færre muligheter til å delta i aktiviteter og har dermed dårligere mulighet til å bygge meningsfulle sosiale relasjoner. Samfunnet er på alle måter tjent med at disse barna lykkes (Strategi for 0-24 samarbeidet 2017-2020).

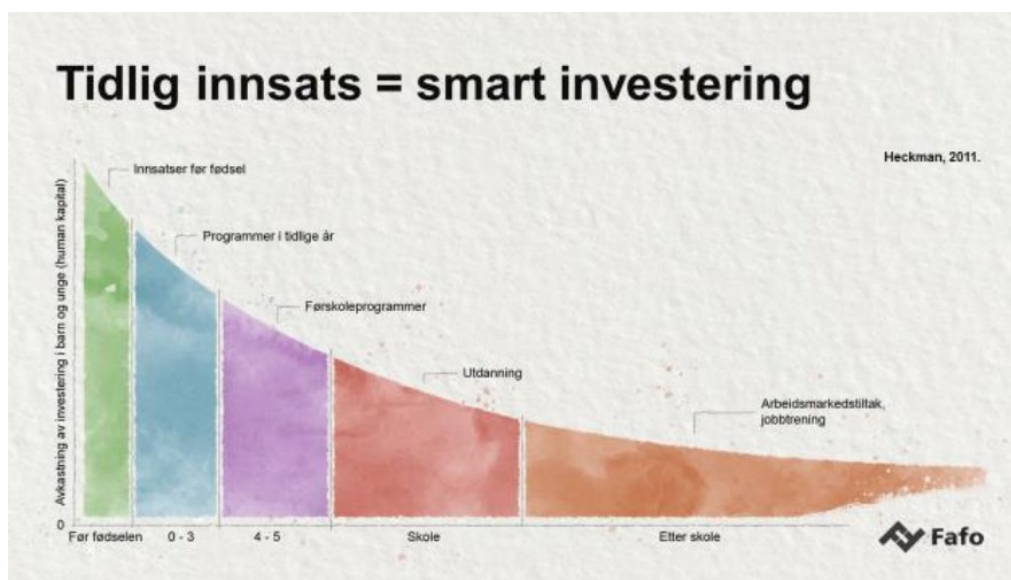
Stortingsmelding 6 (2019-2020): *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* legger vekt på tidlig innsats og behov for tverrfaglig samarbeid for å gi alle barn og unge muligheter for læring, lek, utvikling og mestring. Formålet er å sikre at barn og unge kan få et bedre tilpasset læringsmiljø i barnehager og skoler.

Å oppleve fellesskap og føle seg inkludert er et grunnleggende behov, og viktig for barn og unges læring, trivsel og utvikling. Det viktigste grepet vi kan ta for å fremme og styrke en inkluderende praksis i barnehage og skole, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet (St. meld. Nr. 6). Gjennom fellesskapende praksis og interne og eksterne støttesystemer rundt barn, unge, foreldre og ansatte, kan barnehagen og skolen fremme opplevelsen av tilhørighet og mestring for alle barn og unge.

Slik den enkelte elev bidrar til fellesskapet på skolen, bidrar fellesskapet til den enkeltes trivsel, utvikling og læring (Overordnet del, 2.1)

Tidlig innsats innebærer at barnehager og skoler arbeider for å forebygge utfordringer,

og at tiltak settes inn umiddelbart når utfordringer avdekkes. Når det oppstår nye behov underveis i utdanningsløpet, skal barn og unge få rask hjelp og tilrettelegging for å unngå at utfordringer vokser seg større. Arbeid med å skape et miljø der alle inkluderes og opplever fellesskap og mestring, vil kunne forebygge at problemer utvikler seg, eller at de blir større enn nødvendig.

Heckmans kurve (Fafo) viser at det er økonomisk lønnsomt å investere i forebygging så tidlig som mulig. Grunnlaget for utvikling og læring blir lagt i barnas første leveår. Jo mer samfunnet lykkes med å legge til rette for at alle barn og unge får utvikle sitt potensiale, mestrer deltakelse sammen med andre, i barnehage og skole, jo flere vil gjennomføre utdanning og lykkes i arbeidslivet. Å hjelpe barn og unge tidlig i livet er derfor en god investering i barns leveår her og nå, men også i et lengre perspektiv.

Tidlig innsats forutsetter at tjenestene samarbeider om å forebygge utfordringer og hjelper hverandre med å identifisere barn med utfordringer. Da er det nødvendig at tjenestene, og profesjonene innad i den enkelte barnehage og skole, også samarbeider før det er behov for å utrede vedtak om hjelpetiltak for enkeltbarn. Gjennom dette samarbeidet må det stilles krav om progresjon og mestring, slik at barn og unge ikke blir gående med langvarige og særskilte tiltak hele skoleløpet.

Tverrfaglig samarbeid

Et godt oppvekstmiljø krever god samhandling på tvers av sektorer og godt samarbeid med foresatte og nettverk. En sentral forutsetning for å lykkes med god tverrfaglig og tverretattlig samhandling handler blant annet om ledelsesforankring, tydelige rutiner og struktur, koordinering, brukermedvirkning og respekt for ulike kompetanser (Fafo-rapporten etter 0-24 samarbeidet).

Fra 1. august 2022 ble det vedtatt en nasjonal veileder for bestemmelser om samarbeid, samordning, barnekoordinator og individuell plan. Formålet med endringene er å styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene og understøtter de overordnede målene i barnevernsreformen. Alle barn og unge skal få riktig tjeneste til rett tid, samt et helhetlig og koordinert tilbud. Lovendringene skal regulere samarbeid på individ- og systemnivå:

Barnehageloven §21 b:

.... skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Sosialtjenesteloven §13:

....Kommunen i arbeids-og velferdsforvaltningen skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgavene som den er pålagt etter denne loven....

Opplæringsloven §15-8:

Skolen skal samarbeide med relevante kommunale tenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlege, sosiale eller emosjonelle vanskar.

Barneverntjenesteloven §3-2:

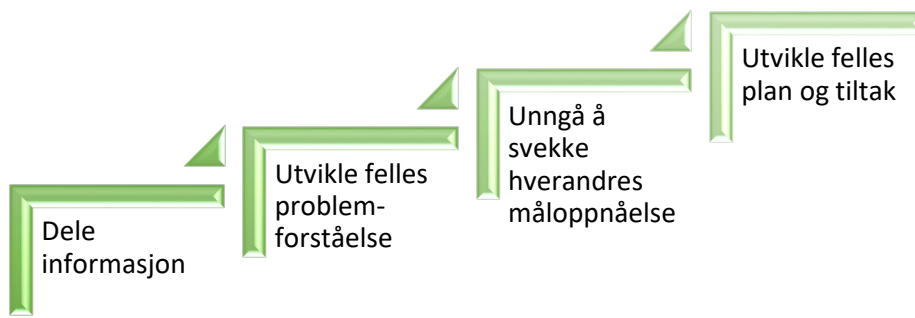
....Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven....

Helse -og omsorgstjenesteloven §3-4:

....plikt til å legge til rette for samhandling mellom ulike deltjenester innad i kommunen og med andre tjenesteytere der dette er nødvendig for å tilby tjenester omfattet av loven her....

Samhandlingstrappen fra Fafo illustrerer at det kan være ulike nivåer av samarbeid, og hva som kreves for å få til bedre og mer effektiv samordnet og helhetlig innsats.

Samhandlingstrappen innebærer at aktørene må møtes på felles arenaer for å utvikle en felles problemforståelse og anerkjenne verdien av ulik kompetanse og tiltak. De ulike aktørene må erfare at samarbeid gir bedre løsninger og en merverdi som tjenestene ikke kan oppnå alene.

Samhandling er et virkemiddel for mer helhetlige og effektive tjenester. Når aktørene har kunnskap om hverandres tjenester og ansvarsområder, kan samordning bidra til at utsatte barn og unge blir sett og får den oppfølgingen de har behov for, så tidlig som mulig. Samordning kan bidra til kontinuitet i tilbudet til utsatte barn, unge og deres familier (Fafo-rapport 2020, Trøbbel i grenseflater).

Laget rundt barn og unge vil ved en samordnet, koordinert og helhetlig innsats kunne utnytte hverandres ressurser bedre og unngå fragmentering av ansvar.

Bildet under visualiserer de tjenester som kan inngå som en del av laget rundt barn, unge og deres familier i Stange kommune:

Struktur for tverrfaglig samarbeid i Stange kommune

– hvordan etatene skal samarbeide

I kommunedelplanen for oppvekst (2016 – 2021) er følgende mål satt for tverrfaglig samarbeid:

Alle som jobber med barn og unge i Stange kommune samkjører innsatsen for å gi barn en god oppvekst.

I Stange finnes en rekke tjenester og tiltak innenfor det forebyggende arbeidet og det er etablert ulike møtearenaer på tvers av tjenester. Samtidig viser innspillene fra ansatte i tjenestene at det er manglende kunnskap om hverandres tjenester og ansvarsområder og at det mangler møtepunkter i laget rundt barn og unge.

«Vi savner synergieffekten av samarbeidet og opplevelse av å dra lasset sammen - å være et lag.

Flere møtepunkter mellom de ulike instanser ville gitt muligheter for felles drøftinger og raskere hjelp til barn og familie» (innspill ansatte i Stange kommune, 2022).

I mange tilfeller er det tverrfaglige samarbeidet i stor grad rettet mot enkeltindivider og handler for lite om å styrke barn og unges samlede oppvekst og læringsmiljø. Når alle barn og unge skal inkluderes i fellesskapet og det skal bygges sterke lag rundt barn og unge, kan ikke arbeidet bare være rettet mot det enkelte individ. I Stange ønsker vi fokus på robuste fellesskap.

For at tjenestene skal kunne samarbeide og utvikle felles forståelse, er det nødvendig å samle laget for bedre samarbeid og koordinering av tjenestene. Ulike kompetanser må virke sammen for å gi et helhetlig, samordnet og treffsikkert tjenestetilbud.

Kommunen må derfor ha rutiner og strukturer for tverrfaglig samarbeid som gjennomsyrrer hele organisasjonen slik tjenestene utvikler en samarbeidskultur preget av felles forståelse av oppdraget.

I Stange er det etablert tverrfaglige møtearenaer på tre ulike nivåer:

Tverrfaglig samhandling på kommunenivå:

Kommuneplan og andre strategiske dokumenter og handlingsplaner, samt sentrale lover, retningslinjer og forskrifter, rundskriv, juridiske og faglige veiledere og retningslinjer er

førende for tverrfaglig samhandling på kommunenivå. Tverrfaglig samhandling på kommunenivå skal være retningsgivende for samarbeidet på de andre nivåene.

Tverrfaglig samhandling på tjenestenivå:

Tjenestene skal sørge for at barn og unge som trenger det, får rett hjelp til rett tid. Dette forutsetter at tjenestene jobber sammen for å styrke barnas samlede oppvekst- og læringsmiljø. Ved å utveksle informasjon og ha kunnskap om hverandres ansvar og oppgaver, kan tjenestene lettere vurdere hvordan man sammen kan bidra til at barn og unge får bedre tilbud på individnivå. Dette kaller vi laget rundt barn og unge.

Tverrfaglig samhandling på individnivå:

Samarbeid på individnivå innebærer å samle de tjenestene og aktørene som er nødvendige for å gi barn, unge og deres familier den hjelpen de har behov for. Dette kaller vi laget rundt barnet/eleven.

En sammenheng mellom de ulike nivåene sikres gjennom en tydelig struktur for samarbeidsarenaer der fokus på å avdekke sårbare barn og unge er en rød tråd.

I arbeidet med denne planen har man sett nøyere på hvilke samarbeidsarenaer som allerede er etablert og hvilke arenaer det er behov for i det forebyggende arbeidet. Gjennom ulike medvirkningsprosesser har arbeidsgruppa kommet frem til følgende nye behov:

Samarbeid knyttet til overganger

Skolen skal samarbeide med barnehagen om barnas overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordning. Samarbeidet skal bidra til at barna får en trygg og god overgang. Arbeidsgruppa anbefaler at det opprettes en årlig møtearena mellom styrere i barnehagene og rektorene ved barneskolene for å sikre lik praksis, forståelse og kunnskap.

Samarbeid mellom tjenester

Det kan oppnås en betydelig synergieffekt om det jobbes for å oppnå en felles kultur- og oppgaveforståelse mellom tjenestene i kommunen. Det er derfor av betydning at samarbeid mellom tjenester blir arenaer hvor man utvikler en felles forståelse av utfordringene på oppvekstfeltet og betydningen av samarbeid og en helhetlig og koordinert innsats. I dette ligger også det å utvikle felles kultur, bli kjent med hverandres tjenester og jobbe mot felles mål.

Tverrfaglige team

Arbeidsgruppa anbefaler at det etableres tverrfaglige team ved alle skoler og barnehager i Stange. Dette vil sikre en systematikk i hvordan vi samarbeider på tvers av tjenester. I

anbefalingen har kapasiteten til de ulike tjenestene blitt vurdert. I tillegg anbefaler arbeidsgruppa derfor at det skal være et årlig møtepunkt mellom lederne ute i barnehagene og de ulike støttetjenestene. Dette organiseres som et utvidet styrermøte. Dette vil kunne bidra til økt samarbeid og felles forståelse for utfordringsbildet.

Beredskapsteam - skole

Skoler kan stå ovenfor komplekse utfordringer. Det er derfor behov for beredskapsteam som skal støtte og veilede barnehager og skoler i arbeidet med bl.a skolemiljø, ufrivillig skolefravær og ved problematferd. Beredskapsteam skal sikre raskere og bedre innsats og bidra til bedre regelverksforståelse i bl.a 9A saker.

Implementeringsgruppe forebyggende arbeid

Som en del av implementering av ny praksis, anbefaler arbeidsgruppa at det opprettes en implementeringsgruppe for forebyggende arbeid. Denne gruppa skal planlegge og følge opp implementeringen av den forebyggende planen, identifisere satsningsområder og tiltak, samt utarbeide strategier innenfor satsningsområder for forebygging.

(Se vedlegg «Møtearenaer i det tverrfaglige samarbeidet»)

Implementering av planen

Det skjer mye godt forebyggende arbeid i Stange kommune og det er gode tjenester i laget rundt barn og unge. I følge Kostra bruker vi i Stange langt over vår kommunegruppe til forebyggende arbeid. Samtidig vet vi at vi kan bli bedre på å samhandle på tvers av tjenester til det beste for barn, unge og deres familier. Utgangspunkt for det videre arbeidet er å etablere nye samhandlingsarenaer og tiltak slik beskrevet i denne planen, samt videreutvikle de arenaer som allerede er på plass i kommunen.

Kommunen har mye kompetanse innenfor det forebyggende arbeidet. Utfordringen er å sikre at kompetansen blir utnyttet godt på tvers av tjenester, slik at endring av praksis skjer nærmest mulig der barn og unge er, i barnehage og skole.

Plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker er en overordnet plan og alle tjenester har et selvstendig ansvar for å sikre gjennomføring av aktuelle tiltak innenfor sitt område. I implementering av arbeidet med å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker for barn og unge, vurderer arbeidsgruppa det som hensiktsmessig at man rigger en felles verktøykasse slik at vi sikrer en lik praksis, tilnærming og forståelse. Vi må arbeide systematisk med kompetanseheving i alle profesjonsfelleskap (se vedlegg

Verktøy). For å sikre et langsiktig, målrettet arbeid, bør det utarbeides en kompetanseplan.

Arbeidsgruppa anbefaler derfor at det opprettes implementeringsgruppe for det forebyggende arbeidet. Denne gruppa skal planlegge og følge opp implementeringen av den forebyggende planen og identifisere satsningsområder og tiltak i arbeidet med å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker. Vi anbefaler at denne gruppa opprettes så snart som mulig for å sikre at implementeringen settes i gang og at det skisseres en tidslinje og ansvarsfordeling til tiltakene.

Arbeidsgruppa anbefaler også at det engasjeres en ekstern aktør som kan bidra i det systematiske implementeringsarbeidet. Ekstern aktør må kunne jobbe tett med implementeringsgruppa gjennom kunnskap- og forskningsbasert tilnærming på det forebyggende området, men også i forhold til ledelse og samhandling.

Planen bør evalueres ved årlig gjennomgang av iverksatte tiltak. Disse kan belyses i tilstandsrapporter som gjelder barnevern, barnehage og grunnskole. Indikatorer på om vi har lyktes, kan være:

- færre barn og unge med behov for omfattende tiltak gjennom barneverntjenesten
- andel barn og unge med spesialpedagogisk hjelp/spesialundervisning
- skolefravær
- antall barn i lavinntektsfamilier
- antall 9A saker
- gjennomføringsgrad videregående opplæring
- resultater fra Ungdata og elevundersøkelsen
- kriminalitetsstatistikk

Kildehenvisning

Folkehelseprofil 2023

Fugelli, P (2004): Verdier og strategier i det forebyggende helsearbeidet. Hentet fra <https://tidsskriftet.no/2004/07/kommentar/verdier-og-strategier-i-det-forebyggende-helsearbeidet>

Greene, Ross (2011); Utenfor. Elever med atferdsutfordringer. Cappelen Damm; Oslo.

Handlingsplan for inkluderende barnehagemiljø

Handlingsplan for trygt og godt skolemiljø

Hansen, Jensen, Fløtten (2020): Trøbbel i grenseflater. Samordnet innsats for utsatte barn og unge

Helsedirektoratet (2022), Folkehelse i et livsløpsperspektiv

Innsiktsnotat og anbefalinger fra Barneombudet (2023), Hvordan styrke laget rundt barn og unge.

Kommuneplanens samfunnsdel, Stange kommune

Kunnskapsløftet LK 2020

Lov om barnehager – barnehageloven

Lov om barnevern

Meld. St. 6 (2019-2020). Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO.

Nasjonal veileder (2022). Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier.

Ogden (2009). Sosial kompetanse og problematferd i skolen

Opplæringsloven LK20

Oversiktsdokument folkehelse Stange kommune (2023)

Rapport fra Barneombudets ekspertgruppe om samarbeid mellom tjenester (2020) Å eie sin egen historie

Statsforvalteren Innlandet (2019), En barndom for hele livet

Strategi for 0-24 samarbeidet 2017-2020.

Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017), En god barndom varer livet ut

Nettressurser:

www.snakkemedbarn.no

<https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kunnskapsgrunnlag-metoder-for-tidlig-identifisering-av-risiko-hos-barn-og-unge/>

[«Skolemiljøtiltak - elever med særskilt sårbarhet»](#)

<https://www.udir.no/globalassets/filer/regelverk/rundskriv/veiledning-til-bruk-av-barnekonvensjonen.pdf>

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/til-barnets-beste---samarbeid-mellom-barnehagen-og-barneverntjenesten.pdf>

[https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Samarbeid mellom skole og barnevern En veileder 2016.pdf](https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Samarbeid_mellom_skole_og_barnevern_En_veileder_2016.pdf)

<https://www.bufdir.no/barnevern/omsorgssvikt/>

[https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/barn og unges medvirkning veileder/](https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/barn_og_unges_medvirkning_veileder/)

<https://www.forebygging.no/globalassets/rapportfafo20202.pdf>

<https://www.ssb.no/utdanning/videregaende-utdanning/statistikk/gjennomforing-i-videregaende-opplaering>

Rutine for taushetsplikt, samtykke og anonyme drøftinger

I et tverrfaglig samarbeid er det nødvendig at de ulike tjenestene jobber mot samme mål og at det deles nødvendig og tilstrekkelig informasjon mellom tjenestene. Deling av informasjon gjøres i henhold til reglene om samtykke og taushetsplikt.

Taushetsplikt

Alle som utfører tjenester eller arbeid innenfor tjenestene har taushetsplikt. Tjenesten har ulike regler for taushetsplikt og det kan få betydning for samarbeidet mellom tjenestene.

Taushetsbelagte opplysninger kan i utgangspunktet bare deles med andre i situasjoner hvor det er uttrykkelig fastsatt i lov at taushetsplikt ikke skal gjelde eller ved et samtykke.

Samtykke

Samtykke er det viktigste grunnlaget for å dele opplysninger i enkeltsaker. I de tilfeller hvor en tjeneste har lovhjemmel til å dele taushetsbelagte opplysninger, kan det være klokt å allikevel innhente samtykke i samarbeidet. Dette kan bidra til tillit mellom tjenesten og barnet, ungdommen og foreldrene.

Et samtykke må være gyldig og informert. Dette betyr at samtykket må være frivillig og at den som gir samtykke, er klar over konsekvensene av å gi et slikt samtykke. For å kunne dokumentere at et samtykke er gitt, bør et samtykke alltid være skriftlig. Et samtykke kan når som helst trekkes tilbake. Det innebærer at tjenesten ikke lenger kan dele opplysninger.

Anonymisering

Det er tillatt å dele anonyme opplysninger. En konkret sak kan anonymiseres ved at navn, adresse og andre individuelle kjennetegn tas bort. Opplysningene som deles må verken direkte eller indirekte kunne identifisere den det gjelder. I mindre lokalsamfunn og på mindre tjenesteeenheter må man være klar over at en person lettere kan indentifiseres.

At en tjeneste har adgang til å gi opplysninger til andre velferdstjenester kan ha en positiv effekt på samarbeidet mellom tjenestene. Hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn, jf. blant annet Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 3. I vurderingen av om opplysninger skal gis og i hvilket omfang må det derfor gjøres en konkret vurdering av om deling av opplysninger mellom tjenester vil være til barnets beste.

Møtearenaer i det tverrfaglige samarbeidet

Møtearenaer på kommunenivå

Møtearena	Agenda/målsetting	Leder av nettverk	Deltakere	Hypighet
Politiråd	Styringsgruppe for SLT-arbeidet. Vedtar retningsgivende plan. Agenda: Vold og overgrep mot barn, vold og overgrep i nære relasjoner, radikalisering. I tillegg tas saker fra SLT-møtet eller andre nivåer.	Ordfører. SLT-koordinator innkaller til møtene.	Ordfører, kommunedirektør, politi og SLT-koordinator	5 møter pr. år
Politiske møtearenaer - kommunestyremøte	Gjennomgang av årlige tilstandsrapporter for de ulike tjenestene gir et situasjonsbilde av barn og unges oppvekstvilkår.	Ordfører	Kommunestyret og administrasjonen	Årlig
Kommunedirektørens ledermøte	Samhandling på tvers av kommunalområder	Kommunedirektør	Kommunedirektør og kommunalsjefnivå	Ukentlig
Lederforum	Samhandling på tvers av tjenester	Kommunaldirektør	Virksomhetsledere	
Oppvekstlederemøte	Samhandling mellom tjenestene i oppvekst	Kommunalsjef oppvekst	Kommunalsjef oppvekst, virksomhetsledere for skole, barnehage, Stangehjelpa, barnevern, helsestasjon, stab oppvekst	
Styremøte	Samhandling og utvikling av profesjonelle læringsfelleskap på tvers av kommunale og private barnehager	Virksomhetsleder barnehage	Styrere i kommunale og private barnehager	
Skolelederemøte	Samhandling og utvikling av profesjonelle læringsfelleskap på tvers av skoler	Kommunalsjef oppvekst	Kommunalsjef oppvekst, rektorer, assisterende rektorer, stab oppvekst	
Implementeringsgruppe for forebyggende plan	Planlegge og følge opp implementering av forebyggende plan. Identifisere satsningsområder og tiltak.	SLT-koordinator	SLT-koordinator, stab oppvekst, skole, barnehage, PPA, helsestasjon, barnevern, NAV	

Møtearenaer på tjenestenivå

Møtearena	Agenda/målsetting	Leder av nettverk	Deltakere	Hyppighet
SLT-møte, koordineringsgruppe	Dele erfaringer, utvikle felles forståelse. Samordne tiltak på universelt nivå. Forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.	SLT-koordinator	Representanter fra vgs og u-skoler, barnevern, skolehelsetjenesten, Stangehjelpa, NAV, oppfølgingstjenesten, politi, ungdomskordinator, kultur, flytningstjenesten.	5 ganger pr år
Samhandlingsmøte for tjenester utenfor barnehager og skoler (ny arena)	Utvikle felles forståelse og kultur, bli kjent med hverandres tjenester og jobbe mot felles mål. Forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.	Ledes på omgang	Virksomhetsledere for barnevern, skolehelsetjenesten, Stangehjelpa, avd. ledere PPA og fysio-ergo, SLT-koordinator. Andre aktuelle: systemkoordinator, ungdomskordinator, Frisklivssentralen, rådgiver kultur.	2 ganger pr. år
Samhandlingsforum - utvidet oppvekstleder-møte (ny arena)	Utvikle felles forståelse og kultur, bli kjent med hverandres tjenester og jobbe mot felles mål. Forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.	Kommunalsjef oppvekst	Virksomhetsledere for skole, barnehage, barnevern, helsestasjon, Stangehjelpa, avd.leder PPA og fysio-ergo for barn, NAV, SLT-koordinator og systemkoordinator. Andre aktuelle: Frisklivssentralen og rådgiver kultur	1-2 ganger pr. år
Helseteam flyktning	Fremme samarbeid og god helse for barn av flyktninger og deres familier. Forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.	Leder av Helseteamet fra flyktningetjenesten	Programrådgivere, leder av teamet fra flyktningetjenesten, psykolog, flyktningehelsesykepleiere, skolehelsesykepleier for innføringsklassene og lege fra helsestasjonen ved behov.	Hver 14. dag
Nye Stangesokninger	Fremme samarbeid og god helse for barn av flyktninger og deres familier.	Leder av flyktningetjenesten	NAV, flyktningetjenesten, Stangehjelpa, helsestasjonen, boligforetak, skole, barnehage, plan,	Månedlig

	Forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.		eiendom, beredskapsrådgiver, SLT-kordinator	
Samarbeidsmøte styre/rektorer overgang barnehage – skole (ny arena)	Sikre gode overganger barnehage -skole Ivaretagelse av sårbare barn ved overgang barnehage –skole Forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker.	Stab oppvekst innkaller til og leder møtene	Styrere, rektorer, virksomhetsleder for barnehage, avdelingsleder PPT, stab oppvekst	Årlig
Tverrfaglig team – barnehager (ny arena)	Å gi bedre hjelp til barn på individ eller systemnivå Identifisere sårbare barn Kartlegge, drøfte og avklare behov for videre oppfølging i et helhetlig perspektiv	Styrer i den enkelte barnehage innkaller og leder møtene	Barnehage, PPT, helsestasjon, innsatsteam småbarn (Stangehjelpe), barnevern. Andre instanser innkalles ved behov.	Fast en gang i året og ved behov
Tverrfaglig team - skole	Å gi bedre hjelp til barn og unge på individ eller systemnivå. Identifisere sårbare barn og unge Kartlegge, drøfte og avklare behov for videre oppfølging i et helhetlig perspektiv	Rektor/ass. rektor ved den enkelte skole innkaller til og leder møtene	Skole, PPT, helsestasjon, barnevern, innsatsteam barn og unge (Stangehjelpe). Andre instanser innkalles ved behov. Politi og SLT-kontakt deltar på ungdomsskolene	Minimum 4 ganger i året og ellers ved behov

Møtearenaer på individnivå

Møtearena	Agenda/målsetting	Leder av nettverk	Deltakere	Hypighet
Samarbeidsmøter	Sikre god oppfølging av barn og unge	Skolen/barnehagen innkaller /leder møtene	Foreldre, skole/barnehage og eventuelt barnet/ungdommen. Andre aktuelle tjenester innkalles ved behov	Ved behov
Ansvarsgruppemøter	Sikre god tverrfaglig oppfølging av barn og unge	Skolen/barnehagen, evt. barnekoordinator innkaller /leder møtene	Foreldre, skole/barnehage og de tjenester som er inne i saken (eventuelt barnet/ungdommen)	Ved behov
Overgangsmøter barnehage – skole, barneskole – ungdomsskole	Sikre gode overganger for barn og unge med særskilt sårbarhet	Barnehage/skole innkalle/ leder møtene	Foreldre, skole/barnehage og de tjenester som er inne i saken (eventuelt barnet/ungdommen)	Ved behov

Beredskapsteam (ny arena)	Bistå barnehager og skoler i komplekse saker på individ eller systemnivå, for eksempel komplekse 9A saker og skolefravær	Barnehagen/skolen innkaller/ leder møtene	Styrer/rektor, PPA, skolehelsetjenesten, stab oppvekst Andre tjenester innkalles ved behov	Ved behov
----------------------------------	--	---	---	-----------

Tiltaksliste

Stange kommune skal ha forebyggende tiltak som treffer behovene til barn, unge og deres familier. Tiltakslista er ikke uttømmende og vil være i kontinuerlig endring. I tabellen under gis en oversikt over forebyggende tjenester og tiltak inndelt i de ulike tiltaksnivåene -universelle, selektive og indikative tiltak.

Universell forebygging			
Universelle tiltak er de grønne tiltakene i pyramiden. Universell forebygging omfatter innsats rettet mot alle barn og unge og/eller deres foreldre uten at man har identifisert individer eller grupper med forhøyet risiko.			
TILTAK	BESKRIVELSE AV TILTAKET	ANSVAR	STATUS
Svangerskap- og barselomsorgen.	Alle gravide i Stange kommune og deres partnere tilbys oppfølging i svangerskapet og barseltiden av jordmor på helsestasjonen. Tjenesten skal bidra til å fremme helse og mestring, forebygge smittsomme sykdommer og vurdere om det er behov for tettere oppfølging i svangerskap- og barseltid.	Helsestasjon v/ jordmortjenesten	I gang
Svangerskapskurs	Jordmødrene på helsestasjonen gir et tilbud til alle gravide i kommunen. Formålet med kurset er at de vordende foreldre skal være best mulig forberedt på fødselen og foreldrerollen. Det planlegges et samarbeid med familievernkontoret for å styrke relasjonen mellom foreldrene og forebygge samlivsbrudd.	Helsestasjon Familievernkontoret	I gang og under planlegging
Helsestasjonsprogrammet 0-5 år	Målet med helsestasjonsprogrammet er at foreldre opplever mestring i foreldrerollen, bidra til godt samspill mellom foreldre og barn, fremme fysisk, psykisk og sosial utvikling hos sped- og småbarn, forebygge, avverge og avdekke vold, overgrep og omsorgssvikt, avdekke fysiske og psykiske utviklingsavvik tidlig, og bidra til at barn får oppfølging og henvises ved behov.	Helsestasjon for småbarn	I gang

I trygge hender	<i>I trygge hender</i> brukes på helsestasjonen for å forebygge, avdekke og avverge vold. I Stange brukes materiellet, en film med tilhørende refleksjonsspørsmål på barselgrupper.	Helsestasjon 0-5 år	I gang
Foreldreveiledning	Foreldreveiledning i grupper etter COS-P eller ICDP programmene. COS-P er et tilbud til alle foreldre i Stange kommune. Foreldreveiledningsprogram til foreldre med barn/ungdom i alderen 12-18 år - Tuning into teens (TINT). Det planlegges at ICDP skal være et tilbud til alle. I dag tilbys ICDP til foreldre i kvalifiseringsprogrammet.	Stangehjelpa / skole-helsetjenesten Flyktingetjenesten	COS-P i gang Ikke startet ICDP planlegges utvidet
Newborn Behavior Observation(NBO)	NBO er en metode for å veilede nybakte foreldre, i barnets første tre måneder. Målet i NBO er å øke foreldres sensitivitet overfor spedbarnets signaler for å fremme positivt samspill mellom foreldrene og deres nyfødte.	Helsestasjon	I gang
Skolestartundersøkelse	Skolehelsetjenesten med lege gjennomfører skolestartundersøkelse av alle førsteklassinger sammen med deres foresatte. Vold overgrep og omsorgssvikt skal tematiseres i konsultasjonen	Skolehelsetjenesten	I gang
Samtale 8. trinn	I helsesamtalen bruker helsesykepleier verktøyet "Min livsstil" til alle elever. Det er en kartlegging av elevenes livsstil på 4 områder - søvn, fysisk aktivitet, kosthold og relasjoner. Helsesamtalen har i tillegg mål om å forebygge, avverge og avdekke vold overgrep og omsorgssvikt	Helsestasjon	I gang
Handlingsplan for inkluderende barnehagemiljø	Handlingsplanen skal sikre at alle barnehager i Stange arbeider systematisk med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing og annen krenkende atferd	Barnehage	I gang
Dekomp - Kompetanseløftet	Et løft på det spesialpedagogiske feltet som skal bidra til at hjelpen er tett på de barna som har behov for det.	Barnehage/PPT	I gang

Språkplan for barnehagene i Stange	Plan for å styrke arbeidet med barns språkutvikling.	Barnehage	I gang
Redusert betaling/gratis kjernetid/søskenmoderasjon	Bidra til at alle barn har mulighet til å gå i barnehage.	Barnehage	I gang
Rutiner for overgang barnehage-skole	Sikre tidlig innsats og skape helhet og sammenheng. Sikre et godt tverrfaglig samarbeid der det er behov for det	Barnehage og skole	Under revidering
Handlingsplan for trygt og godt skolemiljø	Handlingsplanen gir føringer for hvordan Stangeskolen skal arbeide for å skape et inkluderende trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring for barn og unge i Stangeskolen	Skole	I gang
Dekomp - Inkluderende læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring	Felles desentralisert kompetanseutvikling basert på skolene sin behovsmelding for utviklingsarbeidet basert på analyse av datagrunnlaget ved skolen og prosesser i profesjonsfellesskapet.	Skole	I gang
Redusert oppholdsbetaling/ gratis SFO	Redusert foreldrebetaling og gratis SFO bidrar til at flere barn får mulighet til å delta i skolefritidsordningen	Skole	I gang
Lese- og skriveplan	Lese – og skriveplan skal sikre en felles standard for kvalitet i lese- og skriveopplæringen i Stange.	Skole	I gang
Standard for pedagogisk praksis	En felles standard for pedagogisk praksis skal bidra til å nå målet om inkluderende lek og læringsfellesskap.	Skole	I gang
Leksehjelp	Formålet med leksehjelpe er å gi eleven støtte til læringsarbeidet, mestring og gode rammer for selvstendig arbeid. Leksehjelpe skal og medvirke til å utjevne sosiale forskjeller i opplæringa.	Skole	I gang
Rutiner for overgang barneskole – ungdomsskole	Sikre tidlig innsats og skape helhet og sammenheng. Sikre et godt tverrfaglig samarbeid der det er behov for det	Skole	I gang

Foreldremøter	Informasjon og veiledning i ulike temaer med mål om større læringsutbytte (søvn, fysisk aktivitet, kosthold, atferd mm)	Barnehage og skole Aktuelle tjenester.	I gang
UTSETT på foreldremøter på ungdomstrinnet	UTSETT er et rusforebyggende program rettet mot foreldre i ungdomsskolen. Gjennomføres på 8., 9. og 10. trinn	SLT-koordinator	I gang
Foreldresamtaler/utviklingssamtaler	Barnehager og skoler gjennomfører foreldresamtaler og utviklingssamtaler for oppfølging av det enkelte barn/ungdoms faglige og sosiale utvikling.	Barnehage og skole	I gang
Se barnet/eleven/ungdommen innenfra	Kommunikasjonsformer og ulike utgangspunkt for å forstå barn og unge bedre og dermed nå fram til dem på mer konstruktive måter.	Oppvekst	Kompetanseplan
Pedagogisk analyse	Pedagogisk analyse brukes for å analysere ulike typer av utfordringer eller problemer.	Oppvekst	Kompetanseplan
Fysisk aktiv læring	Fremme læringsmiljø som inkluderer alle sosialt og faglig gjennom aktiviteter i undervisningssammenheng som kan bidra til bedre psykisk og fysisk helse.	Skoler i samarbeid med	I gang ved enkelte skoler
PPT i det ordinære tilbudet i skole og barnehage	PPT skal være tett på barnehager og skoler for å bidra til bedre kvalitet på det ordinære og det spesialpedagogiske opplæringstilbudet.	PPT i samarbeid med barnehager og skoler	I gang
BUA (barn, unge og aktivitet)	BUA skal gjøre det enklere for barn og unge å prøve flere og mer varierte aktiviteter helt gratis og bidra til bedre folkehelse, mindre forskjeller og lavere forbruk.	Kultur	I gang
Ungdomshuset i Ottestad	Ungdomshuset skal utvikles for en samlet, sektorovergrepene koordinering og organisering av aktivitetstilbudet for ungdom i Stange.	Kultur	I gang
Sommerjobb	Bidra til at ungdom får arbeidserfaring gjennom sommerjobb	Oppvekst i samarbeid med aktuelle tjenester	I gang

Selektiv forebygging

Selektive tiltak er de gule tiltakene i pyramiden. Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med forhøyet risiko. Tiltakene skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre.

TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVAR	STATUS
Helsestasjon for ungdom (HFU)	HFU skal være spesielt oppmerksom på ungdom som har indikasjoner på utfordringer relatert til psykisk helse, seksuell helse, rus og voldsproblematikk, eller kan være utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt. HFU kan tilby oppfølgingssamtaler og evt. henvise til og bistå ungdommen til å ta kontakt med aktuelle tjenester og tilbud .	Ungdomshelsestasjon med helsesykepleier og psykolog fra innsatsteam barn og unge	I gang
Oppfølging av barn og unge i skolealder som strever psykisk	Skolehelsetjenesten ved helsesykepleier og skolelege skal støtte barn og ungdommer med psykiske plager ved å tilby oppfølgende samtaler individuelt eller i grupper, og henvise til andre tjenester dersom oppfølgende samtaler/tiltak i skolehelsetjenesten ikke er tilstrekkelige.	Helsestasjon i samarbeid med skole og PPT	I gang
Bekymringsfullt fravær i barnehage og skole	Tiltaksplan for bekymringsfullt fravær i barnehage og skole	Oppvekst	Under utarbeidelse
Fritidskassa	Fritidskassa er et tilbud om økonomisk støtte til barn og unge i lavinntektsfamilier. Gjennom fritidskassa kan man søke tilskudd til å dekke kostnader til for eksempel utstyr, reise, cup, leir og/eller deltageravgifter i faste, organiserte aktiviteter. Målgruppen er barn og unge opp til 24 år som har behov for økonomisk støtte for å kunne delta.	Kultur	I gang
Aktivitetsgruppe for ungdom	Gi mestringsopplevelser gjennom aktiviteter, forebygge det å falle utenfor, samt bygge relasjon/nettverk gjennom sosialt samvær med andre.	Kultur i samarbeid med skole, foreldre og Stangehjelpa	I gang
Feriegruppetilbud	Feriegruppetilbud de to første ukene i sommerferien er et mer generelt tilbud til ungdom i Stange kommune der man skaper møteplass og et sosialt nettverk på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer.	Kultur	I gang

Indikativ forebygging

Indikative tiltak er de røde tiltakene i pyramiden. Indikativ forebygging er tiltak rettet mot enkeltindivider.

TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVAR	STATUS
Spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning	Barn som har behov for det, har rett til spesialpedagogisk hjelp. Barnet kan ha rett på hjelp fra fødselen, og uansett om han eller hun går i barnehage eller ikke. Elever som ikke har eller kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen har rett til spesialundervisning	Barnehager og skoler PPT	I gang
Individuell plan (IP)	Alle som har behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet en individuell plan. Systemkoordinator for IP har overordnet ansvar for oppnevning av koordinator og veiledning knyttet til IP.	Systemkoordinator for IP	I gang
Fastlegetjenesten	Ved mistanke om at et barn eller ungdom blir utsatt for vold, overgrep eller omsorgssvikt, har fastlegen plikt til å iverksette sikringstiltak. Behovet for henvisning til Stangehjelpe eller BUP skal vurderes. Er vurderingen allerede gjort av andre tjenester skal fastlegen informeres om dette.	Fastlegetjenesten	I gang
Foreldreveiledning	Parenting Young Children (PYC), Programmet har som mål å gi støtte til innlæring og utvikling av foreldreferdigheter i samspill og praktisk omsorgskompetanse. Parent Management Training – Oregon (PMTO), Målet med behandlingen er at foreldrene og barnet skal gjenopprette en positiv relasjon. Opposisjonell atferd skal reduseres, og positiv utvikling skal fremmes. Circle of Security (COS), Målet er at barnet skal få hjelp til å kjenne seg trygg og på den måten stå sterkere rustet til å møte utfordringer vi møter i livet. Kurset kan også bidra til et godt samspill mellom foreldre og barn. Relasjonsfokusert familieterapi (RFT), Målet med RFT-behandlingen er at ungdommen skal kunne bli boende hjemme uten alvorlig bekymring for ungdommens utvikling eller samspillet i familien.	Barneverntjenesten	I gang

Verktøy i det forebyggende arbeidet

Identifisering/kartlegging av sårbare barn og unge

For å oppdage og hjelpe sårbare barn og unge, må ansatte ha kunnskap til å se barn som er i en vanskelig situasjon. Ansatte i barnehager og skoler må kjenne til faktorer som kan øke sårbarheten hos barn og unge.

I Stange kommune har vi følgende verktøy til hjelp:

Tverrfaglige møtearenaer med en tydelig agenda (se eget vedlegg)

Kartleggings skjema av særskilt sårbare elever (Handlingsplan for trygt og godt skolemiljø)

«**Skolemiljø – elever med særskilt sårbarhet**» (UDIR) er kunnskapsgrunnlag og støttemateriell i arbeidet for å avdekke og ivareta sårbare barn og unge.

Tiltakskort ved bekymring (se eget vedlegg)

Pedagogisk analyse

Pedagogisk analyse er en modell for å analysere ulike typer av utfordringer eller problemer i skolen eller i barnehagen (Nordahl, 2012). Hensikten med analysen er å få en eksplisitt forståelse av de faktorer som utløser, påvirker og opprettholder situasjoner. Modellen er et systematisk og forskningsbasert virkemiddel som kan hjelpe barnehager og skoler med å finne fram til egnede, treffsikre og lovlige tiltak.

Arbeidsgruppa anbefaler at pedagogisk analyse tas i bruk som et verktøy ved alle barnehager og skoler i Stange. Verktøyet skal også brukes i det tverrfaglige samarbeidet rundt barn og unge.

Samtaler med barn

Barn og unge har behov for trygghet, å bli sett og ha gode relasjoner til voksne. Det er viktig med voksne «trygghetspersoner» som er tilgjengelige når barn trenger det, noe som stiller krav til at ansatte har kompetanse til å bygge gode relasjoner til barnet. I dette ligger det også at de voksne i laget rundt barn og unge må ha kompetanse i å snakke med barn og unge.

Dialogiske samtaler kan være et godt verktøy i samtaler med barn og unge. Formålet med en dialogisk samtale er å sikre at barn og unge blir anerkjent i samtalen og får mulighet til å fortelle fritt om egen opplevelse av hvordan de har det.

I tillegg anbefaler arbeidsgruppa at verktøyet www.snakkemedbarn.no benyttes i barnehager og skoler i Stange for å øve på vanskelige samtaler. Med verktøyet kan ansatte i barnehager og skoler trene på samtaler med barn og unge om vold, seksuelle overgrep og andre sensitive temaer.

Jeg vet.

«Jeg vet» er en gratis læringsressurs for barnehager og skoler om mobbing, vold, overgrep og barns rettigheter. Innholdet i ressursen er knyttet til rammeplan for barnehager og læreplanen for skolen.

I læringsressursen finnes det læringsopplegg og filmer som gir rom for refleksjon og samtaler. «Jeg vet» er tilrettelagt for voksenstyrte samtaler i barnehage og skole slik at barn og unge får kunnskap om mobbing, vold og overgrep, rettigheter, regler og grenser.

[Se barnet /eleven /ungdommen innenfra](#)

Se barnet/eleven/ungdommen innenfra er en tilnærming som bygger på tilknytningsteori. Denne tilnærmingen vektlegger relasjonen mellom barn og voksne og gir en utvidet forståelse av hva barn og unge trenger for å kjenne seg trygge. Ved å bruke denne tilnærmingen, ønsker vi å jobbe fram en felles forståelsesramme, et felles verdisyn og et felles språk i «laget rundt eleven».

Arbeidsgruppa anbefaler at «Se barnet/eleven/ungdommen innenfra» tas i bruk som en felles plattform i arbeid med barn og unge i Stange kommune.

[COS-P](#)

COS-P er et foreldreveiledningsprogram som bygger på tilknytningsteori, som «Se barnet/eleven/ungdommen innenfra». Sentralt i COS-P er trygghetssirkelen. Trygghetssirkelen er et veikart for å forstå barnets følelser og behov. Målet med foreldrekurset er å fremme tilknytningen mellom barn og omsorgsgiver.

COS-P er et etablert program i Stange og tilbys foreldre til barn i alle aldre.

[Tuning into teens](#)

Tuning into teens (TINT) er et evidensbasert foreldreveiledningsprogram som kan gis til foreldre som har barn i alderen 12-18 år. Hovedfokuset i programmet er å styrke det emosjonelle båndet mellom foreldre/omsorgsgivere og tenåringen (<https://tuningintokids.no/hva-er-tuning-in-to-kids-og-tuning-in-to-teens/>).

Av erfaring vet vi at COS-P ikke treffer ungdomsforeldre like godt og vi ser behov for å innføre et tiltak som egner seg bedre for ungdomsforeldre som gruppe. Arbeidsgruppa anbefaler at verktøyet vurderes for det forebyggende arbeidet rettet mot foreldre med barn i alderen 12-18 år.

Tiltakskort ved bekymring

Alle som er i kontakt med barn og unge har et ansvar for å gjøre noe hvis de har en bekymring for et barn eller en ungdom. For å sikre dette skal ansatte i Stange kommune kjenne til og bruke tiltakskort. Tiltakskortet gjelder for alle typer bekymring, uavhengig av årsak.

Tiltakskortet for Stange kommune er laget i samarbeid mellom skole, barnehage, skolehelsetjeneste, PPA, barnevern og SLT-koordinator. Hensikten med tiltakskortet er å gjøre det lettere for ansatte å handle på en bekymring. Ansatte i skole og barnehage møter mange og ulike barn og ungdom og kan kjenne på bekymring for barn uten å kjenne til årsak.

Tiltakskortet er todelt. Den ene delen er en punktvis rutine som viser hvordan vi skal handle ved bekymring. Den andre delen er "tegn til bekymring", en liste over signaler hos barn som kan vekke bekymring. Listen er ment som en hjelp til å konkretisere og sette ord på det som vekker bekymring. Listen er ikke uttømmende, og signalene behøver ikke nødvendigvis å bety at det er grunnlag for bekymring. Barn kommuniserer på ulikt vis, og signalene må alltid sees i forhold til barnets alder og situasjon. Barns signaler på at det har det vanskelig bør danne grunnlag for en samtale. Vær oppmerksom på at barn som lever i familier med psykiske vansker, vold og/eller rus, ofte kompenserer ved å være overdrevent ansvarlige og tilpasningsdyktige (Forebygging.no - Bedre tverrfaglig innsats).

Del 1: Rutine ved bekymring (barnehage):

1. **Bekymring/undring oppstår.** Det er endringer i barnets atferd vi må være undrende til. Den som er bekymret, konkretiserer og setter ord på bekymringen ut fra observasjoner, hendelser, samtaler med barn/foreldre. Bruk "tegn til bekymring".
2. **Del bekymringen pedagogisk leder eller styrer** innen tre virkedager og vurder om dere skal gå videre i rutinen. Som hovedregel bør bekymringer følges opp.
 - a. Ved bekymring for at barn blir utsatt for vold og/ eller seksuelle overgrep, skal bekymringen alltid meldes til barnevernet uten at foresatte er informert
 - b. Dersom bekymringen handler om at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal rutinene for trygt og godt barnehagemiljø følges.
3. **Vurder om man skal snakke med barnet.** Vurderes ut fra situasjonen og barnets alder.
4. **Pedagogisk leder og evt styrer vurderer videre løp:**
 - a. Samarbeid med foresatte. Lytt til foresattes forståelse av situasjonen.
 - b. Behov for samarbeid med helsesykepleier eller PPA eller om saken skal drøftes i tverrfaglig team (anonymt eller med navn).
 - c. Behov for samarbeidsmøte, se punkt 6.
5. **Samarbeidsmøte**
 - a. Innhente samtykke og kontakte aktuelle tjenester

- b. Møte med aktuelle instanser og foresatte. Sett ord på egen bekymring – og inviter foreldre til å gi forståelse til situasjonen.
- c. Avklare videre samarbeid for å bedre situasjonen:
 - Hvem gjør hva
 - Hovedansvar for koordinering
 - Avklare felles mål
 - Fordeling av ansvar for ulike tiltak
 - Planlegge tiltak ut fra pedagogisk analyse

6. Oppfølgingsmøte (evalueringsmøte)

- a. Dersom tiltak har gitt ønsket effekt – avslutte saken
- b. Dersom tiltak ikke har hatt ønsket effekt – evaluere/justere tiltak
- c. Vurdere om andre tjenester skal inn i saken – tverrfaglig team/samhandling
- d. Vurdere behov for å involvere barneverntjenesten

7. Melding til barneverntjenesten

Barnehagen sender etter en samlet vurdering bekymringsmelding til barneverntjenesten, enten etter en vurdering av at meldeplikt er utløst, eller med samtykke fra foreldre der det er ønske om bistand. Det må komme tydelig frem hvilke aktiviteter barnehagen har iverksatt i forkant av meldingen og vurdering av om meldeplikten er utløst.

Rutine ved bekymring (skole):

1. **Bekymring/undring oppstår.** Det er endringer i barnet/ungdommens atferd vi må være undrende til. Den som er bekymret, konkretiserer og setter ord på bekymringen ut fra observasjoner, hendelser, samtaler med barn/foreldre. Bruk “tegn til bekymring”.
2. **Del bekymringen med kontaktlærer og nærmeste team,** eventuelt leder eller rektor, innen tre virkedager og vurder om dere skal gå videre i rutinen. Som hovedregel bør bekymringer følges opp.
 - a. Ved bekymring for at barn og unge blir utsatt for vold og/ eller seksuelle overgrep, skal bekymringen alltid meldes til barnevernet uten at foresatte er informert
 - b. Dersom bekymringen handler om at barn/unge ikke har et trygt og godt læringsmiljø, skal flytskjema 9a-4 følges.
3. **Teamet avtaler når kontaktlærer skal snakke med eleven.** Vurder om den som “eier” bekymringen også skal være med i samtalen.

4. **Kontaktlærer snakker med eleven.** Bekymringen settes ord på med utgangspunkt i det man har observert. Vurder om det skal settes inn tiltak.

5. **Kontaktlærer og team, evt leder vurderer videre løp:**

- a) Samarbeid med foresatte. Lytt til eleven om det er spesielle hensyn som bør tas før man tar kontakt med foresatte. Lytt til foresattes forståelse av situasjonen.
- b) Behov for samarbeid med helsesykepleier eller PPA eller om saken skal drøftes i tverrfaglig team (anonymt eller med navn).
- c) Behov for samarbeidsmøte, se punkt 6.

6. Samarbeidsmøte

- a) Innhente samtykke og kontakte aktuelle tjenester
- b) Møte med aktuelle instanser, foreldre og eventuelt barnet/ungdommen. Sett ord på egen bekymring – og inviter barn/ungdom og foreldre til å gi forståelse til situasjonen.
- c) Avklare videre samarbeid for å bedre situasjonen:
 - i. Hvem gjør hva
 - ii. Hovedansvar for koordinering
 - iii. Avklare felles mål
 - iv. Fordeling av ansvar for ulike tiltak
 - v. Planlegge tiltak ut fra pedagogisk analyse

7. Oppfølgingsmøte (evalueringsmøte)

- a) Dersom tiltak har gitt ønsket effekt – avslutte saken
- b) Dersom tiltak ikke har hatt ønsket effekt – evaluere/justere tiltak
- c) Vurdere om andre tjenester skal inn i saken – tverrfaglig team/samhandling
- d) Vurdere behov for å involvere barneverntjenesten

8. Melding til barneverntjenesten

Barnehagen/skolen sender etter en samlet vurdering bekymringsmelding til barneverntjenesten, enten etter en vurdering av at meldeplikt er utløst, eller med samtykke fra foreldre/ungdom der det er ønske om bistand. Det må komme tydelig frem hvilke aktiviteter barnehage/skole har iverksatt i forkant av meldingen og vurdering av om meldeplikten er utløst.

Del 2: Tegn til bekymring

NB; Signalene er ikke entydige og utløser ikke alltid bekymring. Tabellen er ment som en hjelp til å konkretisere og sette ord på det man observerer.

Faglig	Sosialt	Fysisk	Psykisk
Problemer med konsentrasjon	Trekker seg unna	Anspent Passiv	Endret eller påfallende stemningsleie, f.eks stresset, nedstemt, irritabel, oppstemt
Vansker med innlæring	Mistet glede over aktiviteter	Virker mer sliten og trøtt	Redd, engstelig, utrygg, på vakt, sint
Synkende skoleprestasjoner	Mer innesluttet, søker lite kontakt med andre	Urolig i kroppen, rastløs	Vansker med å regulere følelser
	Går mye alene, vansker med å etablere kontakt med andre	Gråter mer enn før	Snakker nedsettende om seg selv og sine nærmeste, selvbilde/selvfølelse
	Overdriver, lyver	Vansker med mat	
	Aggressiv i konflikt, ofte i konflikt	Selvskader	
	Søker ikke og/eller avviser voksenkontakt og hjelp	Mange fysiske plager (vondt i hodet, magen, skader)	
	Endret venner og nettverk	Dårlig hygiene, tar ikke vare på seg selv	
	Endret stil; klesstil, utseende, væremåte	Viser tegn til fysisk vold; merker, hoven	
	Overdrevent sosial, ansvarlig og tilpasningsdyktig		
<p>Generelt: Endringer (fysisk, sosialt, psykisk, faglig) Fravær eller forsentkomninger. Holder ikke avtaler. Likegyldighet. Forteller om en vanskelig livssituasjon/hendelse. Viser interesse for rus og kriminalitet. Bekymringsverdige nettbruk.</p>			

Innspill fra barn og unge

Barn og unge har gjennom fokusintervjuer våren 2022 pekt ut noen utfordringsområder knyttet til det være barn og unge i kommunen. Fokusintervjuene ble gjennomført ved Hoberg skole, Romedal ungdomsskole og ved Stange videregående skole. I tillegg ble det gjennomført fokusintervju med barn som er under oppfølging av barnevernet.

Utfordringsbilde knyttet til det å være barn og ungdom i Stange

Psykiske vansker

Barn og unge gir tilbakemelding om at det er tøft å være ungdom og forteller om en økende grad av press. Dette kan handle om prestasjoner, kropp, karakterer, mat/spiseforstyrrelser og mote. Det kan være vanskelig for barn og unge å passe inn. Noen prøver å være «kule»/gjør dumme ting for å passe inn. Barn og unge kan slite med angst, depresjon og ensomhet. Psykiske vansker burde vært et større tema i skolen. Hvordan man har det hjemme kan også påvirke skole og vennerelasjoner.

Sosiale medier

Barn og unge forteller om utfordringer knyttet til sosiale medier. Dette handler om et opplevd press på å være tilgjengelig, risiko for å føle seg utenfor og opplevelse av nettmobbing. Sosiale medier påvirker barn og unges selvfølelse og er med på å skape kroppspress og motepress. Barn og unge forteller at skolen bør bruke mer tid på å snakke om sosiale medier og nettvett.

Møteplasser

Mange barn og unge opplever at det er mangel på møteplasser og fritidstilbud der de bor og at ikke alle har råd til å være med på ulike aktiviteter. Barn og unge er sosiale på skolen, men på fritida mangler det tilbud som for eksempel ungdomshus/ møteplasser. Det er mange små tettsteder og lite kollektivtilbud, så avstanden kan være utfordrende. Noen ønsker mer «åpen skole», hvor man kan møtes på fritiden for å ha det gøy og henge med andre.

Utfordringsbilde knyttet til kommunens tjenester rettet mot barn og unge

Trygge og tilgjengelige voksne

Barn og unge gir tilbakemelding om at de trenger trygge og tilgjengelige voksenmodeller som man kan snakke med når man trenger det. Barn og unge trenger hjelpere som lytter, viser empati og som klarer å sette seg inn i hvordan det er å være barn og unge. Barn og unge forteller at det er viktig at man har lærere som elevene er trygge på, som ikke er dømmende og som har tid til å snakke med elevene. De voksne må bare være der og fange opp. Det

oppleves som et bedre hjelpetilbud på videregående enn på ungdomsskolen. På videregående har man en miljøpedagog synlig i miljøet for elevene.

Barn og unge gir tilbakemelding om at psykolog og helsesykepleier er for lite tilgjengelig. Det er viktig å få hjelp når man trenger det. For noen kan det oppleves som vanskelig at man blir tatt ut av timer for å snakke med helsesykepleier. Det kan være høy terskel for å spørre om hjelp. Det er ikke tøft å spørre om hjelp og du kan bli sett ned på hvis du må til psykolog. Det oppleves også som utfordrende at man må spørre om hjelp flere ganger og at man da risikerer å få nye behandlere.

Kompetanse og samarbeid mellom hjelperne

Tilbakemeldingen fra barn og unge er at det finnes nok av hjelpere i kommunen. Det viktigste er at hjelpen er synlig og tilgjengelig. Barn og unge opplever at det bør bli et bedre samarbeid mellom ulike hjelpere og skolen. Det oppleves som stor forskjell på hvordan ansatte møter elever med ulike vansker.

De voksne bør ha bred kunnskap, være utadvendte, ha sosiale antenner og vise forståelse for situasjonen. Voksne hjelpere skal ikke presentere løsninger, men lytte, bekrefte og anerkjenne. Hjelper må skape tillit og trygghet, slik at det er lett å be om hjelp.

Innspill fra ansatte

Arbeidsgruppa innhentet våren 2022 informasjon fra ansatte som jobber med barn og unge i Stange kommune. Arbeidsgruppa ønsket innspill på hva ansatte mener er utfordringsbilde for barn og unge i dag og utfordringer knyttet til kommunens tjenester rettet mot barn og unge. Det ble innhentet innspill fra skoleledergruppa, styrere i barnehagene, barneverntjenesten, helsestasjonen, Stangehjelpa, helse og rehabilitering og HIPPT.

Utfordringsbilde hos barn og unge

Ansatte i tjenester som jobber med barn og unge har pekt ut noen utfordringsområder hos barn og unge i kommunen:

Fysisk og psykisk helse

Fysisk og psykisk helse trekkes frem som et utfordringsbilde hos barn og unge i Stange. Av psykiske utfordringer nevnes spiseforstyrrelser, prestasjonsangst («flink pike» syndrom») og depresjoner. Det stilles høye krav til ungdommen i dagens samfunn og det «koster å mislykkes». Ansatte opplever en økning i antall barn med atferdsutfordringer. Av fysiske helseproblemer trekkes frem overvekt, søvn, og muskel- og skjelettplager.

Utenforskap

Flere barn og unge som lever i lavinntektsfamilier opplever utenforskap i forhold til deltagelse på ulike arenaer som skole, fritid og arbeidsliv. Fravær fra barnehage og skole kan også føre til utenforskap og ofte ser man dette tidlig i barnehage og skoleløpet. Ansatte opplever at ulike instanser kommer for sent inn i disse sakene.

Møteplasser

Ansatte som jobber med barn og unge gir tilbakemelding om manglende møteplasser for barn og unge i kommunen – også arenaer som ikke handler om idrett. Fritidsaktiviteter koster mye og det er mangel på «friplasser» på aktiviteter som ikke er relatert til idrett (f.eks kulturskole). Dette kan bidra til utenforskap for barn og unge.

Foreldrerollen

Ansatte i Stange trekker frem utfordringer med samspill/kommunikasjon mellom barn og foreldre og foreldre som strever med foreldrerollen. Dette kan bl. a handle om manglende emosjonell støtte og vansker med grensesetting. Familier med ikke etnisk norsk bakgrunn kan streve med kultur og språkvansker.

Utfordringsbilde knyttet til kommunens tjenester rettet mot barn og unge

Manglende kunnskap og system for samarbeid og koordinering

Ansatte i Stange har lite kunnskap om hva andre tjenester kan bidra med og det mangler et system for samarbeid og koordinering. Instanser som jobber forebyggende med barn og unge dokumenterer i ulike journalsystem, noe som kan være utfordrende for samarbeidet.

Ansatte i Stange kommune savner synergieffekten av å samarbeide og opplevelsen av å dra lasset sammen som ett lag. Flere møtepunkter mellom de ulike instanser ville gitt muligheter for felles drøftinger og raskere hjelp til barn og familie. Det ønskes også mer samhandling med frivillige lag og foreninger.

Det er behov for å få til et lag rundt barn og unge, samt tilby barnehager og skoler bedre støtte og veiledning. Barnehagene ønsker et tidlig innsats-team som kan observere i barnehagene. Det etterlyses tverrfaglig team - et lavterskeltilbud der man kan drøfte saker og hvor man kan øke kompetansen hos de ulike instansene. Ansatte gir tilbakemelding på at det bør være et tverrfaglig samarbeidsforum ved alle skolene og barnehagene.

Manglende avklaringer rundt hjelpetjenester

Skolene peker på at økende skolefravær er en utfordring og at det er uklart hvem som går inn i disse sakene. Ansatte i skolene peker også på at det mangler et spesialpedagogisk nettverk for å avklare roller og lage planer. Det mangler systematikk i det forebyggende arbeidet. Hvilket ansvar har de ulike hjelpetjenestene og hva kan de bidra med i det forebyggende arbeidet – hvem gjør hva?

Alvorlige bekymringer om omsorgssvikt fanges ikke opp tidlig nok ute i tjenestene og det er manglende kunnskap om meldeplikt til barneverntjenesten.

Økonomi og kutt i tjenester

Det oppleves som utfordrende å gi den hjelpen som barn og unge trenger når det er mangel på ressurser og stadig nye kutt i alle tjenester. Det nevnes manglende ressurser innenfor kompetanseområdet fysisk aktivitet, kosthold og hverdagsaktivitet.

Det er i dag opp til den enkelte skole eller den enkelte klasse om man ønsker tiltak som f.eks psykologisk førstehjelp, fysisk aktiv læring, hverdagsaktivitet eller kosthold. Dette medfører at barn og unge får ulikt tilbud i Stange kommune.